

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПОБУДОВИ ТА ДІЯЛЬНОСТІ СИСТЕМИ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ

Струкова К.О.

(здобувач Міжрегіональної Академії управління персоналом)

Анотація. В статті розкрито зарубіжний досвід, юридична природа, роль і місце системи безоплатної правової допомоги в системі захисту прав і свобод людини і громадянина, дана комплексна характеристика тих державних і суспільних інститутів, що покликані забезпечувати реалізацію даного права.

Ключові слова: захисник, право на безоплатну правову допомогу, суб'єкти надання безоплатної правової допомоги, суб'єкти отримання безоплатної правової допомоги, забезпечення права на захист.

Аннотация. В статье раскрыты зарубежный опыт, юридическая природа, роль и место системы бесплатной правовой помощи в системе прав и свобод человека и гражданина, дана комплексная характеристика тех государственных и общественных институтов, которые призваны обеспечивать реализацию данного права.

Ключевые слова: защитник, право на бесплатную правовую помощь, субъекты предоставления бесплатной правовой помощи, субъекты получения бесплатной правовой помощи, обеспечение права на защиту.

Christina Strukova Foreign experience of construction and activities of legal aid system

In the article foreign experience, legal nature, role and place of the system of centers of free legal aid system of rights and freedoms of citizens, given the complex characteristics of the state and social institutions that should ensure the implementation of the right.

The main purpose of this article is to find a positive foreign experience of administrative and legal support for the functioning of the free legal aid system, which could be introduced and used in the conditions of the domestic system of legal aid.

The issue of providing free legal aid is too diverse and has a long history of existence in Ukraine in order to consider this phenomenon exclusively in the context of the functioning of the system of domestic human rights structures. For a comprehensive and complete understanding of the purpose of this system and its high-quality administration, it is necessary to analyze foreign models that are analogous to the legal aid system in Ukraine. Therefore, the relevance of the article is due to the need to analyze the foreign experience of the formation and functioning of the system of free legal aid and determine the ways of its introduction into the domestic system of legal aid.

In Institutional issues, the legal aid system in most of the foreign models is closely linked to the criminal justice system (in matters arising in the criminal proceedings), as well as with the courts (in the case of a civil process).

Administration of the legal aid system in Ukraine in comparison with similar foreign models suggests its organizational and managerial progressiveness, which testifies to the success of the reform of this sphere in Ukraine and the need for further development of the authentic way of development.

Keywords: defender of the right to legal aid, subjects of free legal aid, ensuring the right to protection.

Питання надання безоплатної правової допомоги надто багатоманітне і має свою тривалу історію існування в Україні, щоб розглядати цей феномен виключно в контексті функціонування системи вітчизняних правозахисних структур. Для комплексного та повноцінного розуміння призначення цієї системи та її якісного адміністрування, необхідно проаналізувати іноземні моделі, які є аналогом системи правової допомоги в Україні. Тож, актуальність статті обумовлена необхідністю аналізу іноземного досвіду формування та функціонування системи безоплатної правової допомоги і визначення шляхів його запровадження до вітчизняної системи правової допомоги.

Додаткові актуальності цій статті надає констатація відсутності комплексних наукових робіт, які б з позиції адміністративного права, розкривали питання правової допомоги. Зокрема, слід відзначити, що більшість наукових досліджень цього напрямку було присвячено питанням обґрунтування взаємозв'язків громадянського суспільства із державою, участі недержавних суб'єктів у публічному управлінні (В.Б. Авер'янов, О.М. Бандурка, В.М. Бевзенко, А.І. Берлач, Ю.П. Битяк, М.Ю. Віхляєв, А.О.Галай, С.К.

Гречанюк, І.Б. Коліушко, А. Ф. Колодій, Т. О. Коломоєць, В. К. Колпаков, С. Ф. Костантінов, О.В. Кузьменко, К.Б. Левченко, Т.О. Мацелик, Р.С. Мельник та ін.

Отже, головною метою цієї статті є пошук позитивного іноземного досвіду адміністративно-правового забезпечення функціонування системи безоплатної допомоги, який можна було б запровадити та використати в умовах діяльності вітчизняної системи правової допомоги.

Засади, функціонування та управління системами безоплатної правової допомоги у різних країнах відрізняються. Обсяг того, що саме може передбачати безоплатна правова допомога, також різниться від країни до країни. Європейська Комісія визначила, що саме відноситься до правової допомоги:

- надання порад до судового розгляду справи з метою розв'язання спору на попередньому етапі;
- надання консультаційних чи представницьких послуг адвоката на безоплатній основі або малим коштом;
- часткове чи повне звільнення одержувача від сплати інших коштів (наприклад, судових витрат);
- надання безпосередньої грошової допомоги для покриття витрат, пов'язаних із судовим провадженням (гонорарів адвокатам, судових витрат, видатків на забезпечення присутності свідків тощо) [1].

Попри всю різноманітність кола суб'єктів, які залучаються для надання безоплатної юридичної допомоги в різних державах, виділяють, як правило, такі основні моделі:

1) контрактна модель (модель «judicare») - система, при якій спеціальний державний орган укладає договір (контракт) з адвокатом, юридичною фірмою про надання юридичної допомоги по певній кількості справ або за певними категоріями справ, оплата за які здійснюється за рахунок державного бюджету. Така модель застосовується в Австрії, Англії та Уельсі, Австралії, Норвегії, Нідерландах, Шотландії, Швеції, Канаді і в деяких штатах США [2, с.7].

Ця модель має два різновиди.

Модель «judicare» в чистому вигляді («pure judicare»), суть якої полягає в тому, що адвокати отримують оплату за надану юридичну допомогу від держави через місцеві органи влади, колеги адвокатів або інші організації. У деяких випадках суди направляють осіб, які мають право на отримання безоплатної юридичної допомоги до адвокатів, які беруть участь в програмі з її надання. У таких випадках адвокати представляють свої рахунки суду для перевірки і подальшої оплати. Виплати з бюджетних коштів проводяться або за конкретний вид юридичної допомоги (наприклад, фіксована сума за розлучення з обопільної згоди), або у вигляді погодинної оплати, або з розрахунку максимального платежу за послугу незалежно від тривалості її надання [2, с.7]. Досвід зарубіжних країн показує, що така модель значно дорожча для державного бюджету, ніж модель, при якій адвокат отримує фіксовану заробітну плату [3, с.526].

Модель «черговий адвокат» («duty counsel»), суть якої полягає в тому, що адвокати працюють на неповну ставку та оплата наданої ними юридичної допомоги проводиться за кожен день їх участі в якості захисника або представника у випадках, коли необхідно забезпечити надання безкоштовної юридичної допомоги.

2) Модель публічного (громадського, державного) захисника характеризується тим, що держава або орган, керуючий системою юридичної допомоги, створює постачальника юридичної допомоги - систему офісів (бюро, поради, служби, центри, комісії тощо) за територіальним принципом, що забезпечує малозабезпеченим категоріям населення доступність до правової допомоги. Робота в цих офісах, як правило, побудована за такою схемою: з клієнтом, що звернувся за юридичною допомогою, черговий співробітник проводить первинну співбесіду для з'ясування характеру проблеми. Юридична допомога може бути надана відразу ж шляхом правового інформування або консультацій, або заявника направляють до органу чи організації, де зазначена проблема може бути

вирішена без участі юристів. Якщо вирішення проблеми вимагає тривалого часу, клієнт направляється до конкретного юриста, що спеціалізується в певній сфері права [3, с.527]. Така модель існує у Великобританії, США, Ізраїлі, Шотландії, Литві, Росії, Україні та деяких інших країнах.

3) Модель «ex officio», суть якої полягає в тому, що держава в особі органів кримінальної юстиції (прокурора, слідчого, поліції, суду) призначає через професійні організації адвокатів захисника або представника для надання особі юридичної допомоги та оплачує його роботу з коштів державного бюджету. Для певної частини адвокатів, які не мають клієнтури, або тільки що вступили в адвокатську колегію, або здійснюють адвокатську діяльність в регіонах, де чисельність адвокатів перевищує попит на юридичну допомогу, призначення на такі справи є основним джерелом доходу. Що стосується висококваліфікованих адвокатів, що мають, як правило, багато клієнтів і, як наслідок, завжди забезпечені роботою, то переважна їх більшість, не веде такі справи. Дана модель характерна для більшості пострадянських держав і колишніх соціалістичних країн Центральної та Східної Європи.

4) Змішана модель - система, яка поєднує в собі елементи перших двох вищевказаних: надання безкоштовної юридичної допомоги здійснюється через незалежну державну організацію - бюро, поради, служби, центри тощо (тобто модель публічного захисника) із залученням приватних адвокатів на основі укладеного з ними договору по окремих справах (тобто контрактна модель), а також з використанням інших моделей (юридичних клінік, моделі «pro bono», пара-юристів і ін.). Змішана модель використовується в багатьох країнах. Експерти пояснюють це тим, що кожна модель має свої переваги [4, с.126].

Існують також спеціальні схеми страхування, які діють, наприклад, в Німеччині та США. Особа може застрахуватися, і при настанні страхового випадку послуги адвоката оплачуються страховою компанією.

Слід зазначити, що запропонована українська модель безкоштовної правової допомоги відрізняється від описаних, оскільки є своєрідним ноу-хау, викликаним в першу чергу жорсткою економією державного бюджету.

Розглянемо як діють на практиці деякі з цих моделей.

Так, у Великобританії склалися три системи надання юридичної допомоги:

- 1) безкоштовна консультація і сприяння;
- 2) представництво у цивільних справах;
- 3) захист в кримінальному процесі [5, с.56].

Особливістю англійської системи є домінування в ній приватних юристів (для порівняння - в США широко використовуються адвокати працюють в штаті і службах юридичної допомоги, і державних захисників) [3, с.455]. Отримати державну правову допомогу може обвинувачений у кримінальній справі або сторона в цивільній справі. У цивільних справах надання правової допомоги залежить від майнового становища особи. Особи з низьким доходом отримують повну правову допомогу як у частині підготовки до розгляду справи, так і під час самого розгляду справи. Більш забезпечені особи отримують частково безоплатну правову допомогу. Виконанням цих завдань займається, за дорученням уряду, Правове товариство («Law Society») - професійне об'єднання соліситорів.

Наявність коштів в особи, яка звертається за правовою допомогою, визначається комісією з додаткових асигнувань міністерства соціального забезпечення. Для зручності користування системою допомоги малозабезпеченим Англію і Уельс поділено на 12 районів, в кожному з яких є територіальний комітет, що складається з практикуючих баристерів і соліситорів. Цьому районному територіальному комітетові підпорядковуються численні місцеві комітети, куди входять також і баристери, і соліситори. Головним завданням місцевих комітетів є розгляд заяв про надання дозволу на правову допомогу в судах першої інстанції і, відповідно, видача сертифіката на

отримання такої допомоги. Функції ж територіальних комітетів - це нагляд за оплатою роботи баристерів і соліситорів, що надають правову допомогу малозабезпеченим, підготовка і затвердження окремих списків соліситорів і баристерів, які зголошуються вести справи осіб, яким надається правова допомога як малозабезпеченим, а також списки соліситорів, які погоджуються надавати на такій же основі правові консультації. Територіальні комітети розглядають також скарги на неналежне виконання своїх професійних функцій баристерами та соліситорами, і як наслідок, комітет може викреслити баристера чи соліситора зі списку про надання правової допомоги малозабезпеченим [6, с. 172].

З 1972 р. у Великобританії діє «25-фунтова система». Ця система не може застосовуватися, якщо раніше особа вже отримувала таку допомогу і їй видавався сертифікат. Допомога передбачає надання порад і консультацій, але не розповсюджується на надання правової допомоги по справі, що перебуває в судовому розгляді. Виняток, якщо цивільна чи кримінальна справа розглядається в магістратському суді або суді графства надання допомоги може проявитися в представництві сторони в суді. Юридичні ради за цією системою надають допомогу в юридичних питаннях лише малозабезпеченим особам. Надання юридичної допомоги здійснюється негайно, якщо, на думку соліситора, вартість такої допомоги не буде перевищувати 25 фунтів стерлінгів. В іншому випадку соліситор має отримати санкцію територіального комітету. Щодо надання правової допомоги у цивільному процесі. Будь-яка особа, незалежно від своєї національності і місця проживання, може звернутися з проханням про надання їй правової допомоги, за умови її малозабезпеченості та можливості навести підставність своїх судових вимог.

Механізм надання безоплатної допомоги в кримінальному процесі аналогічний тому, який діє цивільному процесі. Щоправда, є певні особливості. Оскільки кримінальний процес швидший, ніж цивільний, то не існує тих організаційних формальностей, що є у цивільному. Заява подається безпосередньо до суду, який розглядає кримінальну справу, і всяка оцінка й внесок обвинуваченого можуть мати місце вже після видачі наказу про надання правової допомоги. Але суд, перш ніж видати такий наказ, вимагає від обвинуваченого детальних аргументів на отримання такої допомоги, з обґрунтуванням фінансового становища. Якщо суд вважає, що обвинувачений може зробити певний внесок, то наказ видається після цього. Якщо в цивільному процесі комітет має чималу свободу в частині видачі сертифіката, то в кримінальному процесі діє інший принцип: правова допомога має бути надана там, де вона бажана в інтересах правосуддя, і обвинуваченому рідко коли відмовляють з фінансових причин. Правова допомога в кримінальному процесі полягає в представництві, яке здійснюють соліситори та баристери. Що ж стосується магістратських судів, то там правова допомога не поширюється на представництво баристером, за винятком лише дуже складних і тяжких злочинів. Особа, що отримала правову допомогу, після вирішення її справи може одержати судовий наказ про сплату внеску, який обраховується в розумних межах, із врахуванням характеру злочинних дій та фінансових можливостей особи. Якщо ця особа не сплатить цей внесок, він може бути стягнутий магістратським судом як борг. Безоплатна юридична допомога на стадіях, які передують судовому розгляду, надається тільки у випадках, коли «обвинувачення дуже серйозне і справа складна». Правова допомога поширюється на усі стадії кримінального процесу. І Європейський суд із прав людини неодноразово наголошував у своїх рішеннях, що держава має гарантувати право обвинуваченого на захист не тільки в суді першої інстанції, а й на стадіях досудового та післясудового розгляду. Уряд Великобританії виділяє чималі кошти на правову допомогу населенню у кримінальних справах і невелику частину на захист інтересів у цивільних справах. Ця допомога розподіляється між Citizens' Advice Bureau (бюро з консультування громадян) і адвокатами, які підписали угоду з Міністерством юстиції Великобританії про участь у програмі Legal aid («Правова допомога»). Розпорядниками бюджетних коштів для надання безоплатної правової допомоги є місцеві ради (local councils).

У Німеччині існують нормативно встановлені розміри гонорарів, у той же час допускається домовленість про додаткову оплату. Також для Німеччини є характерним те, що допомога держави поширюється не тільки на оплату послуг адвоката, а й на інші види судових витрат: судовий збір, оплату експертиз тощо. У вітчизняному законодавстві реалізований інший підхід - надання безоплатної правової допомоги не охоплює сплату судового збору, і тим більше такі витрати як проведення експертиз. Крім того, слід звернути увагу на принцип, відповідно до якого сторона, яка програла справу, повинна відшкодувати стороні, яка виграла, передбачені в законі витрати на адвоката. У вітчизняному законодавстві такий підхід не застосовується до безоплатної правової допомоги. Для отримання допомоги треба подати заяву, у якій визначити особистий і майновий стан заявника, а також надати документи, що свідчать про наявність шансів на успіх справи (наприклад, проект позовної заяви). Рішення про надання допомоги щодо процесуальних витрат у Німеччині приймається судом, який буде розглядати справу по суті. Характерна відмінність німецької системи організації надання допомоги в несенні процесуальних витрат від вітчизняної системи безоплатної правової допомоги полягає в тому, що відсутній спеціальний орган, який здійснює відповідну діяльність. В Україні для цього створено Координаційний центр і його місцеві підрозділи. У Німеччині організаційні питання спрощені і розподілені між судом, клієнтом і адвокатом [6, с.399].

У разі прийняття судом рішення про надання допомоги в несенні процесуальних витрат клієнт вільний у виборі того адвоката, який представлятиме його інтереси. У Німеччині будь-який адвокат може надавати безкоштовну правову допомогу, не існує будь-яких відборів, іспитів, списків тощо. Адвокат вступає в справу за домовленістю з клієнтом. Таким чином, при наданні допомоги в несенні процесуальних витрат повністю дотримується принцип вільного вибору адвоката. Оплата послуг адвоката відбувається з боку держави. У Німеччині її розмір нижчий за передбачений законом звичайний розмір адвокатського гонорару, як і в Україні. Додаткової оплати немає. Однак, в разі, якщо сторона виграє справу, протилежна сторона повинна відшкодувати адвокату звичайний розмір винагороди, передбачений у законі.

У законодавстві Німеччини передбачено допомогу в отриманні юридичної консультації. Підставами для цього є:

1. Фінансовий стан заявника.
2. Неможливість отримати консультацію або представництво іншим шляхом (наприклад, через об'єднання споживачів, державні органи).
3. Неприпустимість зловживання - допомога не надається, якщо більш заможна сторона не ініціювала б такий розгляд [7].

Для отримання безкоштовної юридичної консультації заявник подає заяву на офіційному бланку в окружний суд за місцем проживання особисто або через адвоката. Рішення приймає чиновник судового відомства. Відмова може бути оскаржена у суді, рішення якого є остаточним.

Безоплатна правова допомога у кримінальному провадженні (захисник за призначенням) за законодавством Німеччини надається незалежно від фінансового становища підозрюваного і шанси на успіх у справі. Підставами для призначення захисника у німецькому законодавстві є такі обставини:

1. Підозрюваний не має захисника за вибором, послуги якого він оплачує самостійно.
2. Захист необхідний для належного провадження у справі, тому що: а) підозрюваному загрожує позбавлення волі на строк понад 1 року; б) підозрюваний перебуває в попередньому ув'язненні; в) підозрюваному загрожує поміщення в психіатричну лікарню або превентивне ув'язнення (особливий інститут німецької правової системи, яка не має аналогу в українському праві); г) підозрюваному загрожує заборона займатися певною професією; д) підозра стосується злочину проти безпеки держави або умисного злочину проти життя; е) стан підозрюваного або правове становище в справі є

складним (наприклад, підозрюваний - глухий, психічно хворий тощо). Будь-який адвокат може бути адвокатом за призначенням. Підозрюваний може самостійно вибрати адвоката за призначенням, для цього йому надається строк не менше тижня. Якщо за цей термін підозрюваний не вибере адвоката, його призначає суд. При цьому суд виходить з наявної у нього інформації про бажання адвокатів брати участь в подібних справах, їх спеціалізації, а також свого досвіду роботи з конкретними адвокатами. Схеми призначення, черговості або чергувань адвокатів не існує.

США, одна з перших країн, в якій почалося реформування системи надання юридичної допомоги. У США існують різні організаційні форми надання безкоштовної юридичної допомоги незаможним і малозабезпеченим громадянам як на федеральному рівні, так і в окремих штатах, а саме:

1) в 1974 р Конгрес США заснував Корпорацію з надання юридичної допомоги, основне завдання якої - фінансування програм і організацій з надання юридичної допомоги незаможним і малозабезпеченим громадянам у цивільних і інших справах, за винятком кримінальних справ;

2) в окремих штатах основною формою надання юридичної допомоги є т. зв. відомства «публічних захисників» (public defender offices) - організації, що фінансуються з державного бюджету штату;

3) в окремих великих містах на контрактній основі з міською владою створюються організації з надання безоплатної юридичної допомоги, що мають статус приватних некомерційних корпорацій;

4) широке поширення має така форма як «спискові адвокати». До їх числа відносяться адвокати, які, крім своєї основної адвокатської практики, виявили бажання надавати юридичну допомогу малозабезпеченим. Дані про таких адвокатів включені в спеціальні списки муніципалітетів, а також в федеральні списки. Робота таких адвокатів оплачується державою в формі погодинної або відрядної (оплата за справу);

5) для юридичного обслуговування певних категорій населення (конкретних етнічних або професійних груп) у багатьох містах організовані суспільства юридичної допомоги (legal aid societies), існуючі переважно на різного роду благодійні пожертви і добровільні внески. Органи влади також можуть виділяти кошти цим товариствам;

6) з 1970 р функціонують адвокатські контори, що «захищають інтереси суспільства» (pro bono publico law firms), які не ведуть справи окремих клієнтів, а виступають з позовами проти держави або корпорацій, пов'язані з охороною прав і інтересів певних категорій громадян (споживачів, політичних активістів, виборців, платників податків) або з охороною природи і охороною здоров'я населення (наприклад, позови проти підприємств, що забруднюють навколишнє середовище, або проти будівництва атомних електростанцій);

7) середні і великі адвокатські фірми, безкоштовно надають юридичну допомогу окремим громадянам [8]. Використовуються, як правило, три моделі надання юридичної допомоги малозабезпеченим: 1) система призначених адвокатів; 2) договірна система; 3) система державних захисників [5, с.59].

Таким чином, можемо підсумувати.

1. Фактично кожна розвинена держава створює умови, при яких громадяни, які самостійно не здатні оплатити послуги з правової допомоги, що їм потрібна для захисту своїх законних інтересів, а також відновлення порушених прав, можуть її отримати в спеціально сформованій системі безоплатної (або майже безоплатної) допомоги.

2. Інституційно, система правової допомоги в більшості із зарубіжних моделей знаходиться в тісному взаємозв'язку з системою кримінальної юстиції (в питаннях, що виникають в кримінальному процесі), а також з судами (якщо мова йде про цивільний процес).

3. Практика Великобританії щодо видачі сертифікату про отримання первинної правової допомоги в цивільних справах, на нашу думку, заслуговує на увагу може бути

запровадження в системі вторинної правової допомоги в Україні з метою уникнення зловживання клієнтами необхідності до звернення до системи правової допомоги.

4. Адміністрування системою правової допомоги в Україні у порівнянні з аналогічними зарубіжними моделями, дозволяє говорити про її організаційну та управлінську прогресивність, що свідчить про успішність реформи цієї сфери в Україні і потребу подальшого розвитку автентичного шляху розвитку.

Список використаних джерел

1. Експертний висновок щодо проекту Закону України «Про безоплатну правову допомогу» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.minjust.gov.ua/19278>
2. Качественная юридическая помощь. Методология оценки и контроля. - М.: Институт «Право общественных интересов» (PILI), 2008.
3. Европейский форум по доступу к правосудию (Часть пятая) - Будапешт, 2002.
4. Вільчик Т.Б. Системи безоплатної правової допомоги у країнах Європейського Союзу/ Т.Б.Вільчик// Порівняльно-аналітичне право. - №4. – 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://www.pap.in.ua/4_2015/126.pdf
5. Апарова Т.В. Организация и функции адвокатуры в зарубежных странах. Правовая помощь малоимущим / Т.В. Апарова. Отв. ред. Решетников Ф.М. - М., 1991.
6. Гловацький І.Ю. Адвокатура зарубіжних країн (Англія, Німеччина, Франція)/ І.Ю. Гловацький. - К.: Атіка, 2007.
7. Дем'янова О. Некоторые аспекты сравнения организации предоставления бесплатной правовой помощи в Германии и Украине/ Олена Дем'янова [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://unba.org.ua/publications/1658-nekotorye-aspekty-sravneniya-organizacii-predostavleniya-besplatnoj-pravovoj-pomoshi-v-germanii-i-ukraine.html>
8. Барщевский М.Ю. Бизнес-адвокатура в США и Германии/ М.Ю.Барщевский - . М.: Белые альвы, 1995.

УДК 347.13(075.8)

СУТНІСТЬ ВЗАЄМОДІЇ МІЖ КОНТРОЛЮЮЧИМИ ТА ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ У ПРОТИДІЇ ФІКТИВНОМУ ПІДПРИЄМНИЦТВУ

Тарасенко О.В.

(здобувач Університету ДФС України)

Анотація. У статті проаналізовано філософські та психологічні точки зору, щодо взаємодії, а також досліджуються умови підвищення ефективності взаємодії та її ознаки.

Ключові слова: злочинність, взаємодія, оперативно-розшукова діяльність, боротьба зі злочинністю.

Аннотация. В статье проанализированы философские и психологические точки зрения, по взаимодействию, а также исследуются условия повышения эффективности взаимодействия и ее признаки.

Ключевые слова: преступность, взаимодействие, оперативно-розыскная деятельность, борьба с преступностью.

Summary. The article analyzes the philosophical and psychological points of view concerning interaction, as well as investigates the conditions for increasing the effectiveness of interaction and its characteristics.

Key words: crime, interaction, operative-search activity, fight against crime.

Характерною особливістю існування будь-якої соціальної системи є об'єднання зусиль і можливостей її складових частин в напряму діяльності структурних елементів на досягнення загальних для систем цілей.

Підвищення ефективності функціонування соціальних систем об'єктивно пов'язано з потребою удосконалення управління ними, покращення координації їх структурних елементів, організації взаємодії.

Одним з напрямів удосконалення діяльності ДФС України є зміцнення взаємодії між утворюючими її структурними елементами всередині та з іншими правоохоронними та контролюючими органами. Це важливе питання постійно знаходиться в полі зору